

Parlamentul
Republicii Moldova

DGJ-08 nr. 584

10 decembrie 2020

Secretariatul Parlamentului Republicii Moldova

Direcția generală juridică

AVIZ

asupra proiectului de lege cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe
teritoriul Republicii Moldova
(nr.477 din 01.12.2020)

Analizând proiectul de lege cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova, înaintat cu titlu de inițiativă legislativă de către un grup de deputați în Parlament, cu adresa nr.477 din 01.12.2020, DIRECȚIA GENERALĂ JURIDICĂ, în temeiul art.54 din Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr.797/1996, expune următoarele.

I. Observații generale.

1. Autorul relevă în nota informativă, condițiile ce au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite. "Luând în considerație schimbările cadrului legislativ din domeniul lingvistic se impune imperios, reieșind prevederile din Hotărârea Curții Constituționale nr. 17 din 04.06.2018 prin, care Legea nr. 3465-XI din 1 septembrie 1989 a fost declarată desuetă, este eminentă necesitatea adoptării unei noi legi cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova".

Proiectul supus avizării în mare parte este similar proiectului de act normativ nr.459/23.11.2020, care se află pe agenda Parlamentului, asupra căruia Direcția generală juridică a emis avizul nr. DGJ-8/582 din 09.12.2020, astfel reînterăm aceleași considerente.

Atât proiectul actului normativ, cât și instrumentul de prezentare și motivare – nota informativă, sunt redactate într-un stil declarativ, fapt ce denotă nerespectarea uzanțelor normative bazate pe principiile și dispozițiile Legii nr.100/2017 privind actele normative. Or, textul articolelor trebuie să aibă caracter dispozitiv și să prezinte norma instituită fără explicații sau justificări.

Nota informativă nu conține informații referitor la analiza cadrului legislativ în vigoare, corelarea prevederilor proiectului de lege cu prevederile legislației în vigoare, informații privind legalitatea și echilibrul între

reglementările concurente, oportunitatea, coerența, consecutivitatea, stabilitatea și predictibilitatea normelor juridice. Instrumentul de prezentare și motivare ce însoțește proiectul, ar fi trebuit să conțină rezultatele evaluării cu referire specială la concluziile studiilor, lucrărilor de cercetare, evaluărilor statistice, referirile la documentele de politici publice, etc., fapt confirmat și de prevederile art. 25 din Legea nr.100/2017, care stabilește la alin. (1), că „elaborarea proiectelor actelor normative este precedată, în funcție de importanța și complexitatea proiectelor respective, de efectuarea studiilor de cercetare în scopul fundamentării necesității sau lipsei acesteia privind inițierea elaborării unui act normativ”.

De asemenea, Nota informativă nu întrunește condițiile art. 34 din Legea nr. 100/2017, care prevăd că, autorul/autorii proiectului sunt obligați să asigure efectuarea expertizelor economice, financiare, științifice, juridice, sau a altei expertize prevăzute de legislație, în funcție de tipul raporturilor sociale reglementate de actul normativ. Concomitent, proiectul trebuie supus avizării obligatorii de către autoritățile publice de specialitate de competența cărora ține subiectul abordat, instituțiile interesate, reprezentanților societății civile, reprezentanților mediului științific, academic și juridic, astfel cum prevede art.32 din Legea nr.100/2017.

Accentuăm asupra necesității consultărilor cetățenilor asupra problemei abordate de către autor, opinia cărora este importantă la luarea deciziilor în mod participativ și democratic.

II. Concordanța soluțiilor legislative cuprinse în proiect cu prevederile și principiile Constituției

Considerăm necesar de a sublinia repetat că în Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, expres e statuat în art.13 alin.(1), că limba de stat în Republica Moldova este una singură – limba moldovenească, funcționând pe baza grafiei latine, fără o referire la o limbă de circulație interetnică ”alături de limba de stat”. Declarația de Independență atestă crearea Republicii Moldova, enunțând tezele esențiale ale sistemului valoric și legal pe care își are fundamentul statul moldovenesc, primul ”element de identitate” al acestuia, fiind limba de stat în Republica Moldova - limba română, fără a specifica o oarecare limbă de comunicare interetnică pe teritoriul republicii. Or, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale ”nici un act juridic, indiferent de forța acestuia, inclusiv Legea Fundamentală, nu poate veni în contradicție cu textul Declarației de Independență. Atât timp, cât Republica Moldova se află în aceeași ordine politică creată prin Declarația de Independență de la 27 august 1991, legiuitorul constituant nu poate adopta reglementări ce contravin acesteia. Totuși, în cazul în care legiuitorul constituant a admis în Legea Fundamentală anumite contradicții față de textul Declarației de Independență, textul autentic rămâne a fi cel din Declarația de Independență.” (pct.123 din Hotărîrea Curții Constituționale nr.36 din 05.12.2013 privind interpretarea articolului 13 alin.(1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de Independență a Republicii Moldova. Astfel, ”atunci când

există mai multe interpretări, opțiunea conformă Preambulului și, implicit, Declarației de Independență, prevalează.” (pct.122 H.C.C.nr.36/2013).

”Nici unui organ constituțional nu i s-a atribuit competența de a modifica principiile constituționale esențiale conținute în Preambulul Constituției și în Declarația de Independență. Acestea nu pot fi supuse votului politic sau popular.”(pct.121 H.C.C.nr.36/2013).

În același context, Curtea Constituțională reiterează principiile enunțate în Hotărârea nr.33 din 10 octombrie 2013 privind interpretarea articolului 140 din Constituție, potrivit căroră „47. *Interpretarea dată dispozițiilor constituționale comportă caracter oficial și obligatoriu pentru toți subiecții raporturilor juridice. Hotărârea prin care se interpretează un text constituțional are putere de lege și este obligatorie prin considerentele pe care se sprijină pentru toate organele constituționale ale Republicii Moldova. Aceasta se aplică direct, fără nici o altă condiție de formă.*”

Totodată, recunoscând și protejând prin dispozițiile art.13 alin.(2) din Constituție dreptul la dezvoltare și funcționare a limbilor vorbite pe teritoriul țării, Parlamentul a ratificat Convenția-Cadru privind protecția minorităților naționale, prin Hotărârea nr.1001/1996 (în continuare- Convenția), iar în 2001 a adoptat Legea nr.382/2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor. Legea nr.382/2001 fiind o lege - cadru cu statut special, care reglementează amănunțit drepturile și statutul juridic, care derivă din prevederile constituționale specificate mai sus, prin care protejează persoanele de diferite etnii stabilite cu traiul pe teritoriul Republicii Moldova. Legea expres reglementează drepturile fundamentale, inclusiv la limba maternă, în egală măsură, a tuturor etniilor migrante și stabilite pe teritoriul Republicii Moldova, precum și, dreptul acestora la organizare, reprezentare și participare la administrare, etc.

Or, protejând astfel minoritățile naționale prin dispozițiile art.1 alin.(3), art.4, art.7, art.10 alin.(2), art.13 alin.(2), art.16, art.35 alin.(2) din Legea Supremă, precum și a dispozițiilor Convenției, la care Republica Moldova este parte, se constată că atât prin dispozițiile constituționale amintite cât și prin cele internaționale ratificate, nu se atribuie și nici nu se impune ca limbilor sau unei limbi, aparținând minorităților naționale, să i se confere statut de limbi/limbă oficial – e/ă. În acest caz, orice încercare în acest sens, ar duce la încălcarea dispozițiilor constituționale ale art.13 alin.(1), referitoare la limba oficială de stat și art.16 alin.(1) privind egalitatea și nediscriminarea din Constituția Republicii Moldova.

Republica Moldova a fost și este un stat populat de mai multe etnii. Conform rezultatelor Recesămîntului Populației și Locuințelor din anul 2014 efectuat de Biroul Național de Statistică care s-a desfășurat în perioada 12-25 mai, s-au declarat ucraineni 6,6%, găgăuzi 4,6%, ruși 4,1%, bulgari 1,9%, romi 0,3%, iar alte etnii 0,5% din populație. În contextul datelor expuse mai sus, acordarea limbii ruse a unui statut special poate fi tratată drept o favorizare a unei minorități naționale în raport atât cu populația nativă, cât și cu alte etnii aflate pe teritoriul Republicii Moldova.

În același context, Curtea Constituțională prin Hotărârea nr.17/2018 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova și articolului 4 alin.(2) din Codul jurisdicției constituționale, prin care a constatat desuetudinea Legii nr.3465/1989 cu privire la funcționarea limbilor pe teritoriul R.S.S.M., nu numai prin faptul că a fost adoptată anterior Constituției Republicii Moldova (1994), dar și de inactualitatea unei reglementări în repertoriul legislativ național în materie de funcționare a limbilor etniilor, nemaivorbind de avansarea limbii unei etnii minoritare la rang de limbă de comunicare interetnică "alături de limba de stat" și, tacit la rang de limbă oficială de stat.

Mai mult, potrivit Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017 – 2027, aprobată în scopul dezvoltării și promovării unei politici de stat în raport cu minoritățile naționale prin Hotărârea Guvernului nr.1464 din 30.12.2016 în șirul principiilor directe ale Strategiei, expres e prevăzut la pct.2.2. subpct.9) că, *„Cunoașterea limbii de stat reprezintă un element ce consolidează societatea și asigură participarea efectivă. În același timp, diversitatea lingvistică constituie o valoare pentru societate și este un element important în procesul de integrare, promovând stabilitatea, dezvoltarea și prosperitatea societății.”* Or, în condițiile actuale, populația Republicii Moldova de rând cu limba de stat pe larg utilizează limbile de circulație internațională, precum sunt limba engleză și franceză.

Prevederea proiectului, potrivit căreia organele puterii de stat, administrației publice....examinează și prezintă răspunsul în limba în care a fost făcută adresarea va provoca probleme de aplicabilitate ce rezultă din lipsa cunoașterii limbii ruse de către funcționarii publici. Conform Legii nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice, cerință specifică unică pentru a accede într-o funcție publică este cunoașterea unei limbi de circuit internațională, oarecare ar fi aceasta.

Astfel, că o reglementare de genul proiectului prezentat nu va conduce la fortificarea consolidării societății moldave și cunoașterii limbii oficiale de stat de către etniile stabilite pe teritoriul republicii, care sunt obligate având cetățenia Republicii Moldova să cunoască și să vorbească limba oficială de stat.

Ion CREANGĂ
Șef Direcție

Ex. L.Sirețanu
Tel:820-550